

**ภาวะเสี่ยงและปัญหาสุขภาพด้านอนามัยเจริญพันธุ์ของสตรี
ในสถานประกอบการ**

**Reproductive Health Risk and Problems among Women
in Workplaces**

สุสัณหา	ยิ้มแย้ม	Ph.D.*	Susanha	Yimyam	Ph.D.*
สุจิตรา	เทียนสวัสดิ์	DSN.*	Sujitra	Tiansawad	DSN.*
จิราวรรณ	ดีเหลือ	MS.**	Jirawan	Deeluea	MS.**

บทคัดย่อ

สตรีในสถานประกอบการโดยเฉพาะสตรีที่ทำงานในโรงงานและศูนย์การค้ามีชั่วโมงทำงานที่ยาวนาน จึงอาจมีโอกาสน้อยที่จะเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพและบริการสุขภาพ ส่งผลให้พฤติกรรมการดูแลสุขภาพที่ไม่เหมาะสม เกิดภาวะเสี่ยงและมีปัญหาสุขภาพโดยเฉพาะด้านอนามัยเจริญพันธุ์ การวิจัยเชิงพรรณานี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายถึงภาวะเสี่ยงและปัญหาสุขภาพด้านอนามัยเจริญพันธุ์ของสตรีในสถานประกอบการ โดยใช้การวิจัยแบบผสมผสานทั้งวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและวิจัยเชิงปริมาณ รวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากการตอบแบบสอบถามของสตรีในโรงงานอุตสาหกรรมสองแห่งและในศูนย์การค้าสองแห่ง จำนวน 301 คน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคล และพยาบาลของสถานประกอบการโดยการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มพร้อมกับการสังเกตสภาพการทำงาน และสภาพแวดล้อม และการจัดเวทีสนทนาผลสรุปของข้อมูล รวมทั้งข้อเสนอแนะทางในการพัฒนาสุขภาพด้านอนามัยเจริญพันธุ์สำหรับสตรีในสถานประกอบการ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แนวคำถามในการสัมภาษณ์ และแบบสอบถามเกี่ยวกับการทำงาน ภาวะเสี่ยง และปัญหาสุขภาพด้านอนามัยเจริญพันธุ์ของสตรีในสถานประกอบการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและไค-สแควร์

---

* รองศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 * Associate Professor, Faculty of Nursing, Chiang Mai University
 ** อาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 ** Instructor, Faculty of Nursing, Chiang Mai University

ผลการวิจัยพบว่า

ผลการวิจัยพบว่า สตรีส่วนใหญ่มีการทำงานที่ยาวนานและมีวันหยุดเพียง 1 วันในแต่ละสัปดาห์ สตรีประมาณสามในสี่ (77.7%) มีปัญหา/ความผิดปกติอนามัยเจริญพันธุ์ โดยอาการปวดท้องน้อยเป็นปัญหาที่พบบ่อยที่สุด (50.5%) รองลงมาคือคั่นบริเวณอวัยวะสืบพันธุ์ภายนอก/ในช่องคลอดและตกขาวผิดปกติ เมื่อสตรีมีปัญหาอนามัยเจริญพันธุ์ สตรีส่วนใหญ่ นอนพักและปล่อยให้หายเอง เพราะคิดว่าไม่เป็นอะไรมาก และบางรายซื้อยามารักษาเอง เนื่องจาก 'สะดวก' 'อายุไม่กล้าไปหาหมอ' และ 'ไม่มีเวลาไปตรวจรักษา' สตรีประมาณครึ่งหนึ่งไม่เคยตรวจหามะเร็งเต้านม (47.5%) และมะเร็งปากมดลูก (51.9%) การวิจัยนี้เสนอแนะควรทำวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ต่อเนื่องเพื่อให้ความรู้ และทักษะในการดูแลสุขภาพด้านอนามัยเจริญพันธุ์ของสตรีในสถานประกอบการเพื่อลดภาวะเสี่ยงและปัญหาสุขภาพด้านอนามัยเจริญพันธุ์ของสตรีในสถานประกอบการ

คำสำคัญ: ภาวะเสี่ยงทางสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์ ปัญหาสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์ สตรีในสถานประกอบการ

Abstract

Women in workplace, especially in factories and shopping centers, often work long-hours. These conditions might limit their accessibility to health information and health care services and consequently affect health care behaviors and their health particularly in reproductive health. The objectives of this descriptive research were to investigate health risks, health problems, and reproductive health behaviors among women in workplace by using a combined qualitative and quantitative approach. Data were collected from 301 female employees in two factories and two shopping centers through self-report questionnaires. Additional data were collected from administrators, nurses and personnel staff from workplace by interviews, focus group discussions as well as observation of work conditions and environments and a forum for data verification and suggestion for their reproductive health improvement. Instruments were interview guidelines and the questionnaire pertaining employment, and health problems and health care behaviors. Data were analyzed using descriptive statistics and Chi-square test.

The results of study

The results revealed that the majority of the women in workplace worked long-hours with only 1 holiday a week. About three in forth (77.7%) of them had minor reproductive health problems or disorders. The most frequently reported problem was abdominal pain (50.5%), followed by itching at perineum and vagina, and abnormal vaginal discharge. When they had reproductive health problems, most took a rest and waiting it disappears itself since they think it is not serious problem while some took medicine without prescribe because of 'convenience', 'ashamed to visit physician' and 'no time for treatment'. About half of them did not receive screening for breast cancer (47.5%) and cervical cancer (51.9%). Based on these findings, the researchers recommend that action research should be continued in order to providing knowledge and enhancing skill for sexual communication and negotiation of women in workplace to decrease reproductive health risks and problems.

Key words: Reproductive Health Risk, Reproductive Health Problems, Women in Workplaces

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างสังคมและเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในสังคมไทยปัจจุบันทำให้สตรีจำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการทำงานมากขึ้นเพื่อให้มีรายได้จุนเจือครอบครัว โดยเฉพาะการทำงานในสถานประกอบการที่อยู่นอกบ้านเพิ่มขึ้นแทนการทำงานที่อยู่ในบ้านหรือบริเวณพื้นที่ของตนเอง และเป็นงานภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะในงานเศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรมการผลิต และงานบริการ ซึ่งอาจจะส่งผลสืบเนื่องจากนโยบายการพัฒนาประเทศโดยการกระจายการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมสู่ภูมิภาค แรงงานจากภาคเกษตรกรรมซึ่งเป็นแรงงานหลักของภาคเศรษฐกิจนอกระบบจึงเปลี่ยนเป็นแรงงานภาคอุตสาหกรรม ซึ่งสตรีส่วนใหญ่ที่อยู่ในแรงงานนี้มักเป็นแรงงานที่ไร้ฝีมือ ค่าจ้างแรงงานต่ำ ต้องทำงานในโรงงานซึ่งมีชั่วโมงในการทำงานที่ยาวนานขึ้น การทำงานเวรผลัด (เป็นกะ) หรือการทำงานล่วงเวลา (มิ่งสรรพ

ชาวสะอาด และ ทิพวัลย์ แก้วมีศรี, 2543; Rafei, 2000) การทำงานในสถานประกอบการอาจทำให้สตรีไทยจำเป็นต้องอุทิศเวลาให้กับงานมากขึ้นซึ่งอาจมีผลกระทบต่อสุขภาพ และบทบาทหน้าที่รับผิดชอบต่างๆ ด้านของสตรี บางรายต้องละทิ้งบุตรให้อยู่ในความดูแลของบุคคลอื่นในขณะที่ตนเองต้องทำงาน นอกจากนี้ความต้องการของตลาดแรงงานในเขตตัวเมืองใหญ่ๆ ทำให้สตรีบางรายต้องย้ายถิ่นฐานจากชนบทสู่เมือง การเปลี่ยนแปลงในวิถีการดำเนินชีวิตใหม่ มีกลุ่มเพื่อน และสังคมใหม่ ซึ่งอาจจะทำให้มีภาวะเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาทางสุขภาพโดยเฉพาะอนามัยเจริญพันธุ์ทั้งนี้เพราะสตรีกลุ่มนี้ส่วนใหญ่อยู่ในวัยเจริญพันธุ์ นอกจากการเปลี่ยนแปลงตามวัยแล้วการทำงาน และการมาอยู่ร่วมในสภาพแวดล้อมในการทำงานในสถานประกอบการที่มีสังคมแตกต่างจากครอบครัวและชุมชน ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อปัญหาสุขภาพ และพฤติกรรมอนามัยเจริญพันธุ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสตรีที่ต้องทำงานนอกบ้าน